

Cenzúra alatti

Részlet egy készülő regényből

Ellöktem magam a csempével borított jéghideg faltól, és tovább lépkedtem lefelé a lépcsőn. Gabi azt is elmesélte nekem, hogy a boncterem padlóját sokszor szőr borítja. „Amikor ezt először láttam, összeugrott a gyomrom, az a regény jutott eszembe, amelyikben a nőnek halála után is tovább nő a haja, te biztos tudod, melyikre gondolok.” Természetesen tudtam, akkoriban jelent meg, szinte mindenki olvasta, óriási betűkkel nem egészen kétszáz oldal, kell-e ennél tökéletesebb irodalom? „Úgy vélem, hogy az emberi haj jóval kevésbé fog feltámadni, mint a test többi része.” Így kezdődött a regény. Pontosabban úgy kezdődött, hogy egy szürke kutya, homlokán fehér folttal, átrohant valahol, de ezzel az idézetnek vett mottóval indult. Mindenki a mottót olvassa el legelőször, ezt az írók is tudják, ezért nem túlzás azt állítani, hogy valójában az a regény első mondata.

Mindenre felkészülten tettem meg az utolsó lépéseket. A padlón szőre, a fémasztalon cadaverre felkészülve, ahogyan a hullákat itt nevezik. Vagy csak egy fél cadaverre, egy halott nő kihajtott törzsére.

Igazán morbid helyzet volt, hogy ott fogok mindent elmondani. Rázúdítom a vallomásom a kedvesemre. Talán még azt sem tartottam kizártnak, hogy magáévá tesz engem az egyik üres boncasztalon. Alig egy órával korábban még a templomban ültem, alig fél órája még rázta a testem a hányás a Szép utcában, alig hét órája még a Károlyi kertben üldögéltem.

A lengőajtó kivágódott, a férfi, aki kilépett rajta, nem a kedvesem volt. Kérdőn nézett rám, nem ismertük egymást. Eldadogtam, kit keresek.

– Műszakot cseréltünk, aktivista meetingre ment – közölte a köpcös ápoló, akinek a kezében megcsillant egy orvosi csipesz, egy pinzetta. Úgy bámultam a fehér fényben meg-megcsillanó csipeszre, mint aki egy horrorfilm-jelenetben alakítja a harmadik számú statisztát, akinek a halála

még kiszolgáltatottabbá teszi a főszereplőt. A nézőknek egyszerre dobog a torkában a szíve az átélt félelemtől, és aggódnak a főhős lelkiállapotáért. Ilyen statisztának éreztem magam. Az ápolónak is feltűnhetett a zaklatottságom, furcsa állapotom, mert kedvesen megkérdezte, hogy személyes ügyben keresem-e Zsoltit. Amire én azt válaszoltam, hogy a lehető legszemélyesebb ügyben. És megkérdeztem, milyen aktivista a Zsolti? A pinzetta újra villant egyet, nem támadón, inkább csodálkozva. A horrorfilmből kezdtünk átcsúszni az amerikai kisvárosban játszódó, *Murder She Wrote* című sorozatra, a nagyanyám rendkívül szereti, *Gyilkos sorok* a címe, főszereplője Angela Lansbury, magyar hangja Kassai Ilona. Minden rejtély csak egy hétköznapi titok, ezzel lehetne összefoglalni a sorozatot és a pillanatot, amelyben megkérdezek egy ismeretlen embert arról, milyen aktivista az, akit én személyes ügyben este hat óra körül zavarok a munkahelyén.

A köpcös ember jóindulatúan méregetett. – Én nem foglalkozom politikával – jelentette ki. – Tőlem aztán falra is mászhatnak, levelet is írhatnak. Engem a levél annyira sem érdekel, hogy felháborodjak azon, hogy levelet kaptam. A reklámújságon sem szokott senki felháborodni. – De ez más, azt mondja Zsolti, hogy a reklámújság nem személyes zaklatás. Megvonta a vállát. – Ők tudják.

– Akkor nem árulja el, milyen aktivista? – kérdeztem újra, de már éreztem, ahogy a lábamból kifut az erő, elkezdtem remegni, mint akinek rongyból van minden végtagja.

– Facebookon szerveződtek, ha ez mond magának valamit. – A pinzettát bedugta a zsebébe. – Nem tetszik nekik az, ami itt folyik. Köcögve körülnézett. – Persze, nem itt, hanem úgy általában. Mert ami itt zajlik, az, szemben az összes cirkusszal, nem vicc és nem játék. Néha arra gondolok – folytatta –, az összes nagyokost el kellene hozni ide. Itt végezhetnék a szakmai gyakorlatukat. Pártemberek, szakértők, arculattervezők, alapítványi mókusok, tanácsadók és főtanácsadók, szakpolitikuskok. Szerintem jót tenne nekik. Emlékszem, amikor elkezdtem itt dolgozni, 1993-ban, egy szimpatikus, ősz, jólelkű, nagypapa külsejű cadaver volt rámbízva. Heteken át nem tudtam aludni. Folyton a nagyapám járt a fejemben. Meg az, hogy ő is valakinek a nagyapja volt. Aztán rájöttem, hogy nem szabad rápillantanom az arcára. Onnantól megszűntek a rémálmok. Na, pont annyi időre kellene, hogy itt gyakorlatoskodjanak. Amíg rájönnek, hogy nem szabad ránézni a tetem arcára. Az elég lenne. Persze, tudom én, hogy ez nem segítene. Cinikus emberek azok. Egytől egyig. A Zsolti meg van győződve, hogy csak *ezek*. Nem vitatkozom vele.

– Farkas vagyok – mondta, és megint köcögött. – Áh, biztosan ezerszer eljátszották ezt magával. Képzelve, ha egyszer valóban találkozna valakivel, akinek Farkas a neve. Különben Barna vagyok. Ez se rossz, ha jobban belegondolunk. Nevettünk, tényleg nem rossz.

– Színes egyéniségek vagyunk – mondta. Bólogattam. Volt benne valami megnyugtató. Ahogyan reagált, ahogyan azt mondta, *ezek*. Nem úgy mondta, mint az orvos, nem sziszegve és nem megpecsételőn, megvetéssel, gyűlölettel. Inkább leírón. Ahogy mondta, abból az következett, hogy *azok* is vannak. Ahol *ezek* vannak, ott *azok* is vannak. Az orvos hangsúlyából az következett, hogy *ezekkel szemben* mi vagyunk, Barna hangsúlyából pedig az következett, hogy *ezekkel és azokkal szemben* vagyunk mi. A józan eszűek, a polgárok, a szavazók, akik hétfévente horgásznak, kirándulnak, tévét néznek és csak négyévente foglalkoznak *velük*, akiknek viszont minden áldott nap minden órája és minden hétféle minden pillanata csak rólunk szól.

– Szívás – mondta a köpcös ápoló. – El tudja képzelni? Én megzavarodnék.

– Tudja, nekem erről mindig ugyanaz jut eszembe – mondtam, fellelkesülve, hogy nem csípőből lövő megvetéssel és utálattal találkozom (ilyenkor egyébként az ember mindig túlkompensál, nem tudom, miért, de biztos, hogy így van).

– A zsebük? – kérdezte a köpcös ápoló.

– Nem, bár az is eszembe juthatna, az igaz – mondtam, és a felsőbb beosztottra gondoltam. – Nekem egy híres plakát meg egy idézet jut eszembe, a kettőt csak én kapcsoltam össze, a világon semmi köze egyiknek a másikához. Szinesztézia, tudja, összeézés.

– Figyelek – válaszolta, és ebből látszott, hogy valóban jó ember.

– A plakáton egy székelő kapu van, kicsit nyitva. A kapuban, nekidőlve a félfának, pipázik egy mellényes, csizmás ember, a viseletéből is látszik, hogy magyar parasztember. A tekintete megvetően tűz a kapu mögé, ahol késsel a kezében készül, várakozik egy, a viseletéből látszik, hogy román parasztember. Mindkét férfi körül ugató, támadó kutyák, de ez nem fontos. A plakát alján a mondat: Kitartok, mert eljön az én időm is. Na, erről nekem mindig a kedvenc írók által megírt jelenet jut az eszembe, amely szerint sétál az uraság prémes kabátban, és látja a viskó előtt, a küszöbön, egy szál ingben kucorgó cigányt. Megkérdi tőle, hogy hideg van-e, mire a cigány azt válaszolja, hogy te tudod, te vagy kint. Tudom, hogy semmi köze egymáshoz a kettőnek, a plakát a sovinszta-nacionalista-irredenta magyar érzelmek kifejeződése, a jelenet pedig végtelen lágy humorral bilentli az egyensúlyt oda, ahol annak a politikailag korrekt beszédben helye

van, a vacogó – a nyilvánvalóan – fütetlen viskó előtt kucorgó cigány oldalára, szemben a fennhéjázó, gazdag úrral.

Mire a magyarázatom végére értem, teljesen leizzadtam. Nem is értettem, miképpen keveredhettem ilyen helyzetbe egy vadidegen emberrel. Miért meséltem el neki ezt a történetet, amit soha senkinek nem szoktam. A Tónival szoktunk rajta nagyokat derülni. Andi szüleinél talált a padláson egy könyvet, abban volt ez a plakát, a Tormay Cécile elnöksége alatt működő Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége által Mussolininak 1932-ben átadott, másfél méter átmérőjű, halasi csipkéből készült asztalterítőt ábrázoló fotó is. „Az asztalterítő terebélyes fát ábrázolt, melynek törzséhez vesszőnyaláb, pallos és a korona nélküli magyar címer pajzsa támaszkodott, lombjában a történelmi – s benne a megcsónkított – Magyarország térképe, egyik oldalsó ágán pedig a MANSZ jelenvénye volt látható.” Meg jó néhány korabeli karikatúra, fénykép. Amikor először átlapoztuk, akkor jutott eszembe a plakát láttán a történet, „a te tudod, te vagy kint”.

– Egyszerűen az van, hogy nem lehet és nem kell mindent komolyan venni – mondtam, remélve, hogy a túlkompensálás okozta bajból így kijuthatok. Legnagyobb meglepetésemre az ápoló bólintott, és azt válaszolta, hogy ez valóban így van. – Mert bármekkora hibákat vétenek is, sőt, megkockáztatom, rettenetes hibákat vétenek, azért amit megpróbálnak összedrótózni, azok mi vagyunk. Zavartan nevetett egyet, és hozzátette: – Mármint nem maga meg én...

– Persze, persze – vágtam közbe sietve – értem, mire gondol. És amíg ezt kimondtam, arra gondoltam, hogy azt viszont soha nem fogom megérteni, miért nem tetszik meg nekem sohasem egy ilyen normális, magamfajta férfi.

– Maguk a Zsoltival...?

Igaza volt, logikus volt a kérdése. Ebben az egész őrült napban ez volt az első logikus kérdés a benne rejlő megállapítással együtt. A szám keserű volt a hányástól. A nagymamának fogalma sincs, hol vagyok, merre járok. Egész nap nem ettem egy falatot sem. Az elmúlt hetekben a menő kávézókhöz-romkocsmákhoz illő ruhákra és az ott italokra költött összeg szerint az elkövetkező egy évben, ha a nagymama nem ad ennem, nem is fogok. Olyan voltam, mint egy űzött vad. Hirtelen újra eszembe jutott, hogy miért is keresem Zsoltit, hogy el akarom neki mondani, hogy gyereket szeretnék. Ezt természetesen már nem mondtam ki. A túlkompensálásban az a jó, hogy nem tart túl sokáig. És az a rossz, hogy az utána következő helyzetből nehéz kikecmeregni.

– Online társkereső – válaszoltam.

Van úgy, hogy „két pont közt a legrövidebb út az egyenes”. Ezt a nagyapám mondogatta mindig, a nagyanyám szerint a legkedvesebb filmjében mondta ezt a főszereplő. *A dublóz, szerelmi számtan* című filmben. A nagyapám jobban szerette ezt, mint a *Casablancát*.

– Ahhhaohoahah – valahogyan így engedte ki a levegőt a köpcös ápoló. Zavarba is jött tőle, valóban jó ember volt, nem akart megbántani. Őt elnézve az anatómiai intézet alagsori folyosóján, melynek ajtai mögött emberi tetemek, fél-tetemek várják, hogy a jövő orvosai újra és újra kihajtsák a bőrüket, pinzettájukkal belecsípjenek idegeikbe, ereikbe, megbámulják a szívük helyét és az abból kivezető, hüvelykujj vastagságú artériát, valóban nem tűnt értelmetlen döntésnek az online társkereső. Régen éreztem olyan erősen, hogy élek, mint abban a pillanatban. Élek és semmiről sem vagyok lemaradva, ellenkezőleg! Minden a legjobbkor történik.

– Akkor siessen, nemsokára vége a meetingnek – mondta. Biztos vagyok benne, hogy pontosan leolvasta rólam a gondolataimat. Micsoda marhaság volt ezt gondolnom. De hát nem mindig vagyunk jó passzban. És a legritkábban döntünk jól szerelmi ügyekben. Ha párt választanék magamnak, mint ahogy nem fogok már soha ilyen örülségbe keveredni, biztos, olyan embert választanék, mint ez a Barna nevű ápoló. Talán őt magát választanám.

– Nem jön vissza ide? – kérdeztem sután, hogy valamiképpen búcsúzni kezdjek.

– Nem, dehogy – válaszolta a köpcös ápoló. – Sörözni mennek, ha jól tudom. Nekem meg mindegy – vonta meg a vállát. A feleségem szerint egyáltalán nem baj, ha kedden nem vagyok odahaza. Tudja, csak egy tévénk van, és ő utálja a focit.

Megsemmisültem. Megsemmisültem és megértettem, hogy miért nem választok soha ilyen férfit magamnak. Mert az ilyen férfiakat már mind kiválasztotta valaki más. És az embernek nem lehet olyan szerencséje, mint a nagyanyámnak volt meg anyámnak. Ahogyan azt mondta, hogy a felesége utálja a focit, az olyan volt, mint kötött zokniban fahéjtól illatozó sült almát enni decemberben. Hétköznapi és boldog.

– Akkor minden jót – mondtam –, itt biztos van tévé.

– Van – mondta nevetve –, minden jót. Vigyázzon magára, Piroska.

Felballagtam a lépcsőn, a portás gülü szeme rám tapadt. Bólintottam neki, és szótlánul kiléptem az estébe. Az Üllői út felé.

Arra gondoltam, mégiscsak volt haszna az elmúlt két hétnek, a város, a városom szórakozó- és találkozóhelyeit felfedező túrámnak, mert most tudom, hogy merre menjek, hol találom a kedvesem. Így visszagondolva nagy zaklatottságnak kellett bennem lennie ahhoz, hogy ne jöjjenek rá azon-

nal: ha a több hónapos szorosnak vagy legalábbis nem felszínesnek hitt érzelmi kötődésben, párkapcsolatban nem fedte fel előttem életének azt a részét, amit pedig – mint látszik – mindennél fontosabbnak tart, akkor ott szar van a palacsintában. Ezt a mondást a minisztériumban hallottam, még sohasem mondtam ki, de most pontosan ide illőnek éreztem, mert az is volt, ide, a helyzethez és hozzám illő. A palacsintát meg különben sem szerettem. Amíg gyors léptekkel a céloom felé gyalogoltam, arra gondoltam, végre úgy éreztem, sikerült megértenem azt a szerencsétlenül alakult, hirtelen feszültséggel megtelt szituációt, amikor a Dob utcában, a Károly körút felé sétáltunk, vagy legalábbis közelebb kerülnöm a megoldáshoz. Kispolgár voltam. Sorolhatnám még tovább, meg is tettem a fejemben, rohantak egymás után a jelzők, mint az Üllői út fainak emléke alatt az autók, de ezeket elhagyom. Nincs rájuk szükség ahhoz, hogy pontosan leírhassem a lelkiállapotom és a helyzetet, ami elé rohantam. Mondhatnám, a végzetem felé.

De ez egy nagy marhaság.

Most már tudom, de volt három olyan hónap az életemben, amikor valóban úgy éreztem, azon az estén a végzetem felé rohantam, és eltaposott. Végigment rajtam, szétlapított. Azt a tavaszias estét követően a nyár közepéig akartam háromféleképpen Szabó Magda lenni. Ez szorosan összekapcsolódott a másodikkal, amit úgy írhatok le, hogy a felsőbb beosztott áruelátását követően, amikor rá kellett döbbernem, hogy még a legnemesebb küzdelemben sincsenek harcostársak, akikkel váll váll mellett végezzük a feladatunkat, onnantól erős asszony, megkérdőjelezhetetlen tekintély – egy meg nem alkuvo Szabó Magda, aki visszakövetel magának mindent, amit az élet piócái el akartak venni tőle.

Ezt nálam sokkal pontosabban fogalmazta meg Victor Hugo, a világirodalom legnagyobb írója: „*Alique magnates mulieres, quae sine daloevitari non possunt.*”

Ennek a Victor Hugo által pontosan leírt nőtípusnak a szeme sem rebben, amikor rámutat mások hibáira. Lévéen, hogy az ő érvényesülésének útjába csalárd módon, fondorlattal, becstelen úton álltak, neki nem volt más útja, mint szembefordulni az árral, a közepszerűség, a felkészületlenség és műveletlenség, a seggnyalás és intrika, útszéli pletykázkodás árjával, ami minden munkahelyen szennyes habokat vetve zúdul előre, és a felkészültsége, műveltsége, az esze erejével erőssé kell válnia, meg kell kapaszkodnia. Amikor az ilyen nők meghalnak, senkiben sem merül fel, hogy a kollegiális együttműködés, a megfelelni vágyás, az elfogadás utáni sóvárgás helyébe miért lép a teljesítmény hiányában egyéb eszközöket felhasználók iránti megvetés. Ezt a fajta szabómagdaságot (2.) céloztam én meg, miután

a felsőbb beosztott, akit harcostársamnak hittem, elárult. Természetesen ma sem értem, miként hihettem róla, hogy azok vagyunk. A siker és a sikertelenség belső megélése mindig az elvégzett iskola függvénye, ezen sajnos nem lehet változtatni, senki sem képes rá. De nem figyelünk oda, egyszerűen az élet, a napi rutin eltörli azokat az éles határokat, amelyek tizennyolc-húsz éves korunkban rajzolódnak meg azon döntéssel, hogy továbbtanulunk-e, ha igen, akkor egyetemen-e vagy főiskolán, ha egyetemen, akkor melyiken? Tíz-húsz év alatt belepi a por. De azoknál nem lepi be, akik az előrejutás más módját választották: a számárlétrát, a barátokat, a családot, a politikai befolyást. Az ő életük akarva-akaratlanul arról szól, hogy ezt az apróságot, ezt a kicsi szépséghibát, ami egy megfelelő minőségű egyetem elvégzését jelenti, kitakarják. Országok vezetői csúsztak el ezen a banánhéjon. De egyetlen minisztérium felsőbb beosztottja sem csúszott el. És nem is fog sohasem elcsúszni. Ez egy fontos tanulság. És ezért döntöttem úgy, hogy szabómagdásodom a második módon.

Ebből az következtetett, hogy az első mód, amit gyerekkorom óta dédelgetve őriztem a lelkemben, Eperjes Benjámint mondata, ami, akár egy őrangyal kitért szárnya őrzött meg engem a hazámban, a városomban, a sok rosszkedvű, durva, önző, ijedt, cinikus és agresszív ember között, kicsit erejét veszítette. Pedig ez segített abban, hogy úgy tudjam, az én nemzetem másmilyen. Nagy bukásokat elkönyvelő, de méltóságteljes. Mondjuk, mint a németek. Persze mindenki inkább angol szeretne lenni, de van úgy, hogy egy nemzet, ha a németiség viszi, mind az önvizsgálatban, mind az építkezésben, már túlhaladta azt, amire predesztináltak a népek hazájában.

Egy idő után ráéreztem lépkedtem az Üllői úton, tudtam, hogy a kocsi, ahová igyekszem, több mint egy órára van. Általában gyalog közlekedem és a fő útvonalakon, ennek az oka nem egyéb, minthogy többször megtámadtak, nem bírom elviselni, ha a hátam mögött jönnek, lelassítok, megálllok a kirakat előtt, hogy megelőzzönek és elmúljon az érzés: mintha hógolyót dobának azonnal a nyakamba. Tudtam, hogy nem fogok elkésni, az ilyen helyekre soha nem lehet elég későn odaérni. Ezt is az elmúlt két hétben tanultam meg.

Amikor megérkeztem, a kedvesem már ott ült az egyik asztalnál, a tekintete olyan volt, mint aki kísértetet lát vagy csótányt. Nem hinném, hogy mindig ekképpen gondolt rám, a legkevésbé sem. Csak az a fajta ember volt, aki mindig mások véleményétől tart, ahhoz igazodik. És hát az elég nyilvánvaló volt, hogy a társaságban, ahol ült, az ilyen típusú – mondjuk – unalmas kinézetű nők nem aratnak sikert. Fekete körömcipőben voltam, fekete-szürke halszájka mintás nadrágban (ez egyike volt a szerzeményeimnek), de fehér blúzban és hozzá kétgombos zöld zakóban,

ami azonnal láthatóvá vált, ahogy kigomboltam a kabátom. Nem passzol-
tam a helyhez és az emberekhez. De ez nem tudatosodott bennem akkor.
Ezért volt olyan szörnyű, amikor visszagondoltam a jelenetre. A szégyen
hullámai vadul söpörtek át a testemen.

– Téged kereslek – mondtam –, beszélni szeretnék veled.

– Nem ér rá? – állt fel az asztal mellől kényszeredetten, a kezét a zse-
bébe süllyesztve a kedvesem.

– Ha ráérne, akkor nem kerestelek volna meg, nem? Különben azt hit-
tem, ma ügyeletes vagy. Ha nem mondja a Barna, hogy cseréltetek, most is
ott bolyonganék utánad az intézetben.

– A Barna?

– A Barna. De ez most nem lényeges – mondtam –, végre megtalálta-
lak, nagyon fontos dolgról szeretnék beszélni veled. Ez különben nagyon
jó hely, én is gyakran lógok itt.

Ezt a mondatot, ha lehetne az életben, az emlékekben, hibajavító rol-
lerrel simán kihúznám.